

تأثیر فقر اقتصادی و فقر فرهنگی بر بروز نزاع و جرم در استان کهگیلویه و

بویراحمد

مصطفی ادیبان کیش

کارشناسی حقوق قضایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج، یاسوج، ایران.

چکیده

با توجه به بافت قومی و قبیله ای استان کهگیلویه و بویراحمد و درآمد کم خانواده ها به نظر می رسد بروز نزاع جمعی در استان در رتبه بالایی قرار دارد و در این راستا در مطالعه حاضر به بررسی تأثیر فقر اقتصادی و فرهنگی بر بروز نزاع جمعی پرداخته می شود. مطالعه حاضر بصورت توصیفی - پیمایشی بوده که پس از تأیید روایی بصورت صوری و محاسبه پایایی بوسیله آزمون آلفای کرونباخ داده ها وارد نرم افزار SPSS گردید و به کمک آزمون کای اسکوئر تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که درآمد خانوار، وضعیت اشتغال، میزان آگاهی به قوانین حقوقی، اعتیاد به مواد مخدر، قوم گرایی بر میزان بروز نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد تأثیر گذار بوده ($P < 0.05$) ولی سن بر بروز نزاع جمعی تأثیر معنی داری ندارد ($P > 0.05$). با توجه به یافته های مطالعه حاضر به نظر می رسد با افزایش آگاهی جامعه، آموزش فرهنگ زندگی مردم و بهبود وضعیت معیشتی مردم می توان میزان نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد را کاهش داد.

کلمات کلیدی: نزاع جمعی، فقر اقتصادی، فقر فرهنگی، آگاهی از قوانین حقوقی و استان کهگیلویه و بویراحمد

مقدمه

ایران کشوری چند قومی است و تاریخ سیاسی آن درمقاطع مختلف با نقش فعال قبایل و طوایف گره خورده است. در واقع تحلیل تاریخ کشورمان بدون تحلیل حضور آنها درجنگ ها و سایر رویدادهای مملکتی مقدور نیست، نقش آنها گاهی مثبت و گاهی منفی است. صرف نظر از این نقشها، گاهی درون این گروه ها و همچنین در بعضی از روستاها و شهرها برخوردهایی شکل می گیرد که آثار تخریبی آن، امنیت و آسایش مردم را بخاطر قتل ها و کشتارهای بی امان، سلب می نماید و این یکی از مشکلات ماست. هنوز در گوشه و کنار کشورمان بعد از گذشت این همه دگرگونی های اجتماعی و تغییرات فرهنگی، آثار ناگوار پدیده ای به نام نزاع های جمعی و درگیریهای قومی و قبیله ای مشاهده می شود (پورافکاری، ۱۳۸۳: ۴۵).

هنوز خشونت و نزاع از جمله موضوعاتی است که در فرهنگ بعضی از هموطنان، شاخص قدرت و یا دفاع از منزلت اجتماعی و فرهنگی و حیثیت خانوادگی محسوب می شود اساساً آسیب های اجتماعی ناشی از روابط ناسالم انسانی است که بنیان های جامعه را به طور جدی تهدید می کند و مانع تحقق نیازمندی ها و تقاضاهای افراد کثیری می گردد. به نظر می رسد آسیب اجتماعی وقتی به وجود می آید که نهادهای تنظیم کننده روابط بین افراد با شکست روبرو شده و دچار تزلزل شوند که نتیجه آن شکل گیری شکاف های عمقی بین افراد است. در چنین وضعیتی قوانین تنظیم کننده روابط انسان ها مورد بی احترامی قرار می گیرند و متزلزل می شوند زیرا قانونمندی و پذیرش قانون ریشه در ساختارهای جامعه دارد و در رابطه با فرهنگ عمومی جامعه قابل بررسی است (حیب زاده، ۱۳۸۸: ۴۳).

پدیده نزاع و درگیری در جامعه از آن دسته آسیب هایی است که با ایجاد اخلاص در روابط اجتماعی، فضایی آکنده از بغض، کینه و دشمنی را در میان افراد به وجود می آورد که این امر با زمینه سازی برای ایجاد نزاع و تنش های بعدی، جامعه را از نظر مادی و معنوی متضرر می سازد. این پدیده در کشور ما که دارای بافت جمعیتی چند قومیتی می باشد به عنوان پدیده ای مسئله ساز ظاهر می شود (حسین زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۶).

پدیده نزاع های جمعی در مناطقی از کشور که به شدت متأثر از ارزشهای سنتی و طایفه ای خود می باشند و گرایش و پابندی کمتری نسبت به قانون دارند، بیشتر مشهود است. از سوی دیگر، هنوز خشونت و نزاع از جمله موضوعاتی است که در فرهنگ بعضی از هموطنان، شاخص قدرت و یا دفاع از منزلت اجتماعی و فرهنگی و حیثیت خانوادگی محسوب می شود (حسینی، ۱۳۸۳: ۱۰۲).

رویارویی پرخاشگرانه و ستیزه جویانه که توأم با خشم، کینه و انتقام صورت می گیرد و سبب قتل، ضرب و شتم و مجروح و معلول شدن طرفهای درگیر می شود و خسارات مالی فراوانی نیز به بار می آورد (خراطها و جاوید، ۱۳۸۴: ۵۶).
از نظر می یر^۱ نزاع عبارت است از کشمکش مشهود و از نظر اصولی مستقیماً قابل رؤیت، حداقل بین دو نفر نزاع های جمعی به عنوان یک مسئله اجتماعی علت بروز برخی مسائل اجتماعی دیگر است و خود نیز معلول برخی شرایط و پدیده هایی است که ریشه در ساختار اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی جامعه دارد (ربانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۳).

نزاع دسته جمعی، که اصولاً با میانگین بالایی در استان هایی که ساختار ایلی و طایفه ای خود را حفظ کرده اند، مشاهده می شود، علاوه بر حفظ ساختارهایی در اثر عواملی چون احساس محرومیت، تعصب، خاص گرایی، انزوای اجتماعی، توسعه نیافتگی فرهنگی و .. به وقوع می پیوندد. نزاع های دسته جمعی پیامدهایی نظیر تداخل در نظم عمومی، گسترش روحیه انتقام جویی، گسترش جرائم و آسیب های اجتماعی، کاهش عرق ملی در مقابل گرایش های قوم مدارانه، تهدید احساس امنیت عمومی و مهمتر از همه کاهش احساس امنیت در میان افراد، که خود زمینه ایجاد اضطراب و دیگر ناآرا می های فکری و روحی می باشد، را به دنبال خواهد داشت (رضایی و بحرینی، ۱۳۸۹: ۱۴۱).

^۱ Meier, Peter

طی سال های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰، جمعاً ۳۰۲۹۹ مورد نزاع غیر مسلحانه در کشور ثبت شده است. در این نزاع ها ۶۶۰ نفر کشته و ۲۷۶۳۳ نفر مجروح شده اند. همچنین در این خصوص، ۶۷۶۲۳ نفر نیز دستگیر و به مقامات قضایی تحویل شده اند. بیشترین نزاع دسته جمعی غیر مسلحانه مربوط به سال ۱۳۷۷، بیشترین کشته مربوط به سال ۱۳۸۰ و بیشترین مجروح نیز مربوط به سال ۸۰ بوده است (حسینی، ۱۳۸۳: ۵۵).

نزاع، نوعی بی نظمی در روابط اجتماعی میان افراد و گروه ها است که یکی از مهم ترین مسائل اجتماعی استان کهگیلویه و بویراحمد محسوب می شود. این مسئله پیامدهای اجتماعی گوناگونی را در بر داشته که از مهم ترین آنها می توان به کاهش ابعاد گوناگون امنیت در جامعه یاد شده اشاره کرد. در تاریخ ایران همانند بسیاری از جوامع دیگر تنوع معیشتی، فرهنگی، شدت رابطه درون گروهی، قلت رابطه برون گروهی، محرومیت ها، نابرابری ها، تعصبات قومی و قبیله ای و غیره زمینه ساز بروز نزاع های جمعی و درگیری های قومی و قبیله ای بوده اند، بنابراین نزاع جمعی درهر جامعه همیشه بعنوان یکی از مسائل اجتماعی مطرح بوده است و این مسئله درگذشته و امروز منشاء خسارات مالی و جانی فراوان و مانع توسعه اجتماعی و اقتصادی در سطح استان کهگیلویه و بویراحمد شده است، بطوریکه اکثر محققان یکی از دلایل عدم توسعه استان را نزاع های جمعی و درگیری هایی می دانند که ناشی از علل مختلف می باشند بنابراین توصیف و تبیین علل و عوامل موثر بر نزاع ها و درگیری های قومی از لحاظ فرهنگی و اقتصادی حائز اهمیت است و از لحاظ علمی نیز قابل شناخت و قانونمند محسوب می شود. از عواملی که زمینه ساز این گونه درگیری ها و نزاع های اجتماعی می باشد می توان به وضعیت هایی همچون فقر، بیکاری، مواد ناکافی و .. اشاره کرد که باعث رنجش فیزیکی و روانی بخشهایی از جامعه شده و باعث می شود کیفیت زندگی افراد این جوامع کاهش یابد. این پژوهش برآن است تا بدین سوال پاسخ دهد که فقر اقتصادی و فرهنگی بر وقوع نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد چه تاثیری دارد؟

روش تحقیق

این پژوهش یک تحقیق توصیفی و تحلیلی است که به صورت میدانی و به روش پیمایشی انجام شده است. که در آن با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته به بررسی تاثیر فقر فرهنگی و اجتماعی بر میزان نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد پرداخته ایم. بعد از انتخاب جامعه آماری با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای پرسشنامه ها را تکمیل و داده ها به وسیله نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج در قالب جداول و نمودارها ارائه شده است. جامعه آماری در این تحقیق استان کهگیلویه و بویراحمد می باشد که بر اساس اطلاعات و آمار برگرفته از مرکز آمار ایران (۱۳۹۵) شامل ۷۱۰ هزار نفر می باشد. از این تعداد ۳۸۲ نفر را بر اساس جدول تعیین حجم نمونه مورگان به عنوان نمونه انتخاب و پرسشنامه ها توزیع گردید. در این پژوهش برای نمونه گیری و انتخاب آزمودنی ها از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای استفاده گردید بدین نحو که استان کهگیلویه و بویراحمد به ۸ شهرستان تقسیم و از هر شهرستان یک شهر بعنوان نمونه انتخاب کردیم. در این پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته که روایی آن با استفاده از نظر متخصصین رشته حقوق به تأیید رسیده استفاده شده و برای پایایی آن تعداد ۳۰ پرسشنامه توسط نمونه ها تکمیل گردید و با استفاده از نرم افزار SPSS آلفای کرونباخ به دست آمده با توجه به این که $0/84$ برآورد شده مورد تأیید واقع گردید. داده ها پس از جمع آوری از طریق پرسشنامه وارد رایانه شده و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. داده ها در قالب جداول و نمودارها ارائه شده است. داده های پرسشنامه پس از کدگذاری وارد رایانه شده و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته های تحقیق در قالب جداول و نمودارها در دو بخش توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در بخش تحلیل استنباطی از آزمون تی و مجذور کای استفاده شده است.

نتایج

فرضیه اول:

میزان درآمد خانوار بر گرایش به نزاع دسته جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد.

نتایج آزمون کای اسکوئر برای بررسی تاثیر میزان درآمد خانوار بر مشارکت در نزاع جمعی نشان می دهد افرادی که درآمد کمتری دارند تمایل بیشتری برای مشارکت در نزاع جمعی دارند بطوریکه در سطح $p < 0.05$ فرضیه اول پژوهش مبنی بر تاثیر میزان درآمد خانوار بر مشارکت در نزاع جمعی تایید می گردد.

جدول ۱: آزمون مجذور کای جهت رابطه بین مشارکت در نزاع جمعی و میزان درآمد

معناداری	مجذور کای	مشارکت در نزاع جمعی		متغیر
		درصد	فراوانی	
۰/۰۰	۲۲/۶	۳۰	۶۰	زیر ۵۰۰ هزار تومان
		۲۴	۴۸	۵۰۰ هزار تومان تا یک میلیون تومان
		۱۴/۵	۲۹	یک میلیون تا دو میلیون تومان
		۱۲/۵	۲۵	دو میلیون تا سه میلیون تومان
		۱۱	۲۲	سه تا چهار میلیون تومان
		۸	۱۶	بالای چهار میلیون تومان

فرضیه دوم:

وضعیت اشتغال بر گرایش به نزاع دسته جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد.

نتایج آزمون کای اسکوئر برای بررسی تاثیر وضعیت اشتغال بر مشارکت در نزاع جمعی نشان می دهد افرادی که دارای شغل آزاد یا فاقد شغل می باشند تمایل بیشتری برای مشارکت در نزاع جمعی دارند بطوریکه در سطح $p < 0.05$ فرضیه دوم پژوهش مبنی بر تاثیر وضعیت اشتغال بر مشارکت در نزاع جمعی تایید می گردد.

جدول ۲: آزمون مجذور کای جهت رابطه بین مشارکت در نزاع جمعی و وضعیت اشتغال

معناداری	مجذور کای	مشارکت در نزاع جمعی		متغیر
		درصد	فراوانی	
۰/۰۰	۳۲/۴	۲۰	۴۰	کارمند
		۳۲/۵	۶۵	شغل آزاد
		۴۷/۵	۹۵	فاقد شغل

فرضیه سوم:

سن بر میزان گرایش به نزاع دسته جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد.

نتایج آزمون کای اسکوئر برای بررسی تاثیر میزان درآمد خانوار بر مشارکت در نزاع جمعی نشان می دهد با توجه به پراکندگی میزان مشارکت در نزاع بر اساس سن، سن بر مشارکت در نزاع جمعی اثر گذار نمی باشد و فرضیه سوم پژوهش مبنی بر رابطه بین سن و میزان مشارکت در نزاع جمعی رد می گردد.

جدول ۳: آزمون مجذور کای جهت رابطه بین مشارکت در نزاع جمعی و سن

معناداری	مجذور کای	مشارکت در نزاع جمعی		متغیر
		درصد	فراوانی	
۰/۱۰۲	۶/۴	۸	۱۶	۱۵-۲۱ سال
		۲۸	۵۶	۲۲-۲۸ سال
		۲۲	۴۲	۲۹-۳۵ سال
		۳۲	۶۴	۳۶-۴۲ سال

		۱۱	۲۲	۴۳ سال و بالاتر
--	--	----	----	-----------------

فرضیه چهارم:

میزان آشنایی به قوانین بر گرایش به نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد. نتایج آزمون کای اسکوئر برای بررسی تاثیر میزان آشنایی به قوانین بر مشارکت در نزاع جمعی نشان می دهد افرادی که آشنایی کمتری به قوانین دارند تمایل بیشتری برای مشارکت در نزاع جمعی دارند بطوریکه در سطح $p < 0.05$ فرضیه چهارم پژوهش مبنی بر تاثیر آشنایی به قوانین بر مشارکت در نزاع جمعی تایید می گردد.

جدول ۴: آزمون مجذور کای جهت رابطه بین مشارکت در نزاع جمعی و آشنایی به قوانین

معناداری	مجذور کای	مشارکت در نزاع جمعی		متغیر
		درصد	فراوانی	
۰/۰۰	۱۷/۶	۳۷	۷۴	خیلی کم
		۳۱	۶۲	کم
		۲۰/۵	۴۱	تا حدی
		۱۰	۲۰	زیاد
		۱/۵	۳	خیلی زیاد

فرضیه پنجم:

اعتیاد بر گرایش به نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد. نتایج آزمون کای اسکوئر برای بررسی تاثیر وضعیت اعتیاد بر مشارکت در نزاع جمعی نشان می دهد افرادی که معتاد می باشند تمایل بیشتری برای مشارکت در نزاع جمعی دارند بطوریکه در سطح $p < 0.05$ فرضیه پنجم پژوهش مبنی بر تاثیر اعتیاد بر مشارکت در نزاع جمعی تایید می گردد.

جدول ۵: آزمون مجذور کای جهت رابطه بین مشارکت در نزاع جمعی و اعتیاد

معناداری	مجذور کای	مشارکت در نزاع جمعی		متغیر
		درصد	فراوانی	
۰/۰۰	۱۵/۴	۳۶	۷۲	بلی
		۵۹	۱۱۸	خیر

فرضیه ششم:

قوم گرایی بر گرایش به نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد. نتایج آزمون کای اسکوئر برای بررسی تاثیر قوم گرایی به قوانین بر مشارکت در نزاع جمعی نشان می دهد افرادی که به قوم گرایی بیشتر اهمیت می دهند، تمایل بیشتری برای مشارکت در نزاع جمعی دارند بطوریکه در سطح $p < 0.05$ فرضیه پنجم پژوهش مبنی بر تاثیر قوم گرایی بر مشارکت در نزاع جمعی تایید می گردد.

جدول ۶: آزمون مجذور کای جهت رابطه بین مشارکت در نزاع جمعی و قوم گرایی

معناداری	مجذور کای	مشارکت در نزاع جمعی		متغیر
		درصد	فراوانی	
۰/۰۰	۴۲/۳	۹/۵	۱۹	خیلی کم
		۱۵	۳۰	کم
		۱۷/۵	۳۵	تا حدی

		۲۹/۵	۵۹	زیاد
		۲۸/۵	۵۷	خیلی زیاد

- بحث

فرضیه اول:

میزان درآمد خانوار بر گرایش به نزاع دسته جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد. یافته های مطالعه حاضر نشان داد از درآمد پایین بر میزان نزاع جمعی تاثیر گذار می باشد بطوریکه افرادی که بطور ماهیانه میانگین زیر یک میلیون تومان درآمد داشته اند نسبت به سایر افراد تمایل بیشتری برای شرکت در نزاع جمعی دارند. یافته های مطالعه حاضر با نتایج پژوهش صورت گرفته توسط تحقیق گودرزی در سال ۱۳۸۵ که معتقد بود افراد معتقدند کمتر از آنچه حقتشان بود در جامعه دریافت کرده اند همسو می باشد. همچنین نتایج این مطالعه با یافته های رضایی و بحرینی در سال ۱۳۸۹ و خراطا و جاوید در سال ۱۳۸۴ مشابه می باشد. در تبیین یافته های مطالعه حاضر می توان گفت که بیکاری و نداشتن درآمد کافی منجر به فقر اقتصادی در جامعه شده و جوانان به دلیل نداشتن شغل رو به جرایم می آوردند و این امر آسیب های جدی بر جامعه وارد و تهدید جدی برای امنیت تلقی می گردد.

فرضیه دوم:

وضعیت اشتغال بر گرایش به نزاع دسته جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد. یافته های مطالعه حاضر نشان داد که وضعیت اشتغال بر بروز نزاع جمعی اثر معنی داری داشته است، بطوریکه میان افراد فاقد شغل میزان مشارکت در نزاع جمعی ۴۷/۵ درصد بوده است، این در حالی است که مشارکت در میان کارکنان ۲۰ درصد می باشد. نتایج این مطالعه با یافته های عدالتی و همکاران (۱۳۸۶)، لشکری (۱۳۸۵) و میرفردی و همکاران (۱۳۹۵) همسو می باشد. در تبیین یافته های مطالعه حاضر می توان گفت که نداشتن شغل بعنوان نوعی فشار روحی و روانی از یک طرف سبب می شود فرد با موارد دیگری وقت آزاد خود را پر نماید و از طرفی احساس خطر نماید و برای نشان دادن خود در جامعه به نزاع و جرم روی آورد. در این راستا لازم است در استان کهگیلویه و بویراحمد اقدامات مناسب برای بهبود وضعیت اشتغال جوانان صورت گیرد و مسلماً با افزایش اشتغال زایی از جرم و مشارکت در نزاع کاسته می شود.

فرضیه سوم:

سن بر میزان گرایش به نزاع دسته جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد. نتایج این مطالعه نشان داد که سن نمونه آماری بر مشارکت در نزاع جمعی اثرگذار نمی باشد و بدین نحو که میزان مشارکت در نزاع های دسته جمعی در سن خاصی قابل ملاحظه نیست و پرسش شوندهگان (چه افراد عادی که در هیچ منازعه ای مشارکت نداشته و چه افرادی که مشارکت داشته و به جرم منازعه محکوم شده یا نشده اند) تقریباً در تمام رده های سنی پراکنده بودند. بنابراین فرضیه وجود رابطه معنادار بین سن و میزان مشارکت در نزاع دسته جمعی در این پژوهش رد می شود. نتایج این تحقیق در این مورد با یافته های حسین زاده و همکاران (۱۳۸۸) همسو است و با یافته های نظری (۱۳۸۶) فاقد شباهت است.

فرضیه چهارم:

میزان آشنایی به قوانین بر گرایش به نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می باشد. نتایج تحقیق بیانگر این است که میان افراد عادی و محکوم به منازعه از نظر میزان آگاهی نسبت به قوانین جزایی اختلاف معناداری وجود دارد، ۶۸ درصد از افرادی که نسبت به قوانین آشنایی ندارند در نزاع جمعی شرکت نموده اند. بدین نحو که افراد عادی (افرادی که در هیچ نزاعی مشارکت نداشته اند) به مراتب از قوانین جزایی بخصوص ماده ۶۱۵ ق.م.ا. شناخت بیشتری نسبت به شرکت کنندگان در نزاع (چه افرادی که به این جرم در دادگاه محکوم شده و چه افرادی که بنا به هر علتی محکوم نشده اند) داشتند. یافته های این پژوهش در این قسمت با یافته های پورافکاری (۱۳۸۳) و لشکری (۱۳۸۵) همسو است.

در تحقیق پورافکاری آمده است که عدم آشنایی مردم منطقه مورد مطالعه با قوانین اسلامی و حکومتی یکی از عوامل بروز تنش‌های قومی است. در تحقیق لشکری آمده است که آگاهی و معلومات مردم از عوامل مؤثر بر مدیریت انتظامی نزاع‌های دسته‌جمعی است.

یافته‌های تحقیق در این مورد همچنین با تحقیقات نسرين عظیمی و همکاران (۱۳۹۲) از این نظر همسو است که در هر دو تحقیق به طور کلی سطح آگاهی از قوانین جزایی در جوامع نمونه مورد تحقیق پایین بوده است که پایین بودن سطح آگاهی از قوانین جزایی در هر دو جامعه مورد مطالعه در این دو پژوهش اثرات منفی زیادی در پی داشته است: در این تحقیق مشارکت در نزاع‌های دسته‌جمعی و در تحقیق دیگر بروز مشکلات قانونی و محکومیت برای کادر پزشکی و ناراضی‌ت بی‌مباران. اکثر افرادی که با قوانین آشنایی دارند کمتر در نزاع دسته‌جمعی شرکت می‌کنند زیرا طبق ماده ۱۱۶ قانون مجازات اسلامی شرکت در نزاع دسته‌جمعی به هر شکلی که باشد از ۶ ماه تا ۲ سال زندانی می‌شود.

فرضیه پنجم:

اعتیاد بر گرایش به نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می‌باشد.

نتایج این مطالعه نشان داد که اعتیاد بر میزان مشارکت در نزاع جمعی تاثیر معنی داری دارد و ۳۶ درصد افرادی که در نزاع جمعی شرکت داشته‌اند از بیماری اعتیاد رنج می‌برند. در تبیین یافته‌های این مطالعه می‌توان گفت که فرد معتاد قادر به کنترل خود نبوده و به دنبال بهانه‌ای است تا بتواند وسایل مورد نیاز را فراهم نماید و در این راستا مهمترین راهکار را برای گذراندن زندگی شرکت در نزاع و انجام جرم می‌داند. در این راستا لازم است متولیان اعتیاد از قبیل بهزیستی و مراکز بهداشتی- درمانی اقدامات کافی را برای درمان این پدیده شوم انجام دهند. یافته‌های این مطالعه با نتایج پژوهش کاترین ساید (۲۰۱۴) و فرانس (۲۰۰۹) که به بررسی عوامل مرتبط با خشونت پرداختند و نتایج نشان داد ۲۴ درصد از جرم‌های جامعه را افراد معتاد انجام می‌دهند همسو می‌باشد. یافته‌های این مطالعه با یافته‌های میرفردی و همکاران (۱۳۹۵) همسو می‌باشد.

فرضیه ششم:

قوم‌گرایی بر گرایش به نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد اثرگذار می‌باشد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد ۵۸ درصد از افرادی که در نزاع جمعی شرکت داشته‌اند به قوم‌گرایی اهمیت می‌دهند. با توجه به بافت قومی و قبیله‌ای استان کهگیلویه و بویراحمد و حساسیت‌های افراد نسبت به اقوام و نوامیس در استان بکارگیری آموزش‌های فرهنگی برای حفظ امنیت جامعه ضروری است. و هرچه فرد در جامعه بیشتر به این مسئله توجه نماید احتمال حضور او در نزاع بیشتر است. نتایج این فرضیه با نتایج عدالتی منش در سال ۱۳۸۶ در شهر گچساران و نتایج رضایی و بحرینی در سال ۱۳۸۹ مشابه می‌باشد.

منابع

- اداره حقوقی قوه قضائیه، نظریات شماره ۷/۷۹۷۱ و ۷/۴۸۴۶
- اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان آذربایجان غربی (۱۳۷۵). "روحیه قانون‌پذیری و علل و عوامل تضعیف و یا تقویت آن در جامعه"، ارومیه: دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی استان آذربایجان غربی
- استانداری لرستان (۱۳۷۱). "بررسی علل و عوامل مؤثر بر خودکشی در استان لرستان"، حوزه معاونت سیاسی امنیتی.
- پور افکاری، نصرالله، ۱۳۸۳، نزاع‌های جمعی محلی، مجموعه مقالات اولین همایش ملی طرح مسائل جامعه شناسی ایران: دانشگاه علامه طباطبایی. چاپ اول.
- پورافکاری، نصرالله (۱۳۷۷). "تحلیلی بر تنش‌های قومی در ایران"، اصفهان، مجله علمی پژوهشی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان.
- پورافکاری، نصرالله (۱۳۸۳). نزاع‌های جمعی محلی، "مجموعه مقالات اولین همایش ملی طرح مسائل جامعه شناسی ایران"، تهران، دانشگاه علامه، چاپ اول

- جرج ولد و دیگران (۱۳۷۸). جرم‌شناسی نظری (گذری بر نظریه‌های جرم‌شناسی) ترجمه علی شجاعی، تهران، انتشارات سمت.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر، (۱۳۷۸). مبسوط در ترمینولوژی حقوق، تهران، گنج دانش، چاپ اول، جلد ۴
- حبیب زاده جعفری، محمدجعفر، تحلیل رکن های جرم منازعه؛ نشر میزان، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۸.
- حسین زاده، علی حسین، نواح، عبدالرضا، عنبری، علی، ۱۳۹۰، بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر میزان الی گرایش به نزاع دسته جمعی (مورد مطالعه شهر اهواز)، فصلنامه دانش انتظامی، سال سیزدهم، شماره دوم، ص ۱۹۱ الی ۲۲۴.
- حسین‌زاده، علی حسین و همکاران (۱۳۸۸). "بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته‌جمعی (مورد مطالعه شهر اهواز)، فصلنامه دانش انتظامی، سال سیزدهم، شماره دوم.
- حسینی، سید رضا، ۱۳۸۳، بررسی آمار جرایم در ایران، ۱۳۷۶-۱۳۸۰، آسیب های اجتماعی و روند تحول آن در ایران مجموعه مقالات اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی در ایران تهران: آگه. چاپ دوم.
- حسینی، نثار (۱۳۸۳). "بررسی عوامل مؤثر بر بزهکاری نوجوانان در رشت"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- حسینی، نثار، ۱۳۸۳، بررسی عوامل موثر بر بزهکاری نوجوانان در رشت، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- خاتمی، عیسی (۱۳۷۷). "راه‌کارهای نهادینه شدن قانون‌گرایی در فرهنگ عمومی"، مجموعه مقالات همایش قانون و قانون‌گرایی و تأثیر آن بر فرهنگ عمومی، ارومیه، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- خراطها، سعید، جاوید، نورمحمد، ۱۳۸۴، بررسی علل و عوامل جامعه شناختی بروز نزاع و درگیری و پیامدهای آن در شهر تهران. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، سال دوم، شماره ۶ و ۷، معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا.
- خراطها، سعید و جاوید، نورمحمد (۱۳۸۴). "نزاع و درگیری در شهر تهران"، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی ناجا، سال دوم، شماره ششم و هفتم.
- درستی، مجید (۱۳۸۸). "عوامل منازعه در شهرستان بویراحمد"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، شیراز، دانشگاه شیراز.
- ربانی، رسول، عباس زاده، محمد، نظری، جواد، ۱۳۹۲، بررسی تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر گرایش به نزاع های دسته جمعی، فصلنامه علمی - پژوهشی انتظام اجتماعی / سال اول / شماره سوم.
- رضایی کلواری، نورالله و بحرینی، مجید، ۱۳۸۹، مطالعه رابطه عوامل فرهنگی اجتماعی با نزاعهای دسته جمعی، قومی و قبیله‌ای در شهرستان لردگان، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۳۸-۱۶۱.
- رضائیان، علی (۱۳۸۹). "تحلیل جامعه شناختی نزاع جمعی در شهرستان دلفان"، دلفان: دانشگاه پیام نور.
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۸). آناتومی جامعه، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی کاربردی، تهران، شرکت سهامی انتشار
- زراعت، عباس، قانون مجازات اسلامی در نظم حقوق کنونی، انتشارات ققنوس، چاپ سوم، تهران.
- سازمان پزشکی قانونی کشور
- سایت علمی دانشنامه آزاد (ویکی پدیا)
- ستوده، هدایت (۱۳۸۲). آسیب‌شناسی اجتماعی، تهران، آوای نور، چاپ شانزدهم.
- ستوده، هدایت، ۱۳۸۲، آسیب شناسی اجتماعی، تهران: آوای نور، چاپ شانزدهم.
- سخاوت، جعفر (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی انحرافات، چاپ سیزدهم، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور.
- سلیمی، علی و داوری، محمد (۱۳۸۰). جامعه‌شناسی کج‌روی، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
- سلیمی، علی و داوری، محمد، ۱۳۸۰، جامعه‌شناسی کج‌روی، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه.

- شریعتی، مسعود و همکاران (۱۳۹۱). "بررسی عوامل مؤثر بر تمایلات بالقوه به نزاع‌های دسته‌جمعی در شهرستان خدابنده"، فصلنامه پژوهش‌های انتظام اجتماعی، سال چهارم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۱.
- شیخاوندی، داور (۱۳۷۳). جامعه‌شناسی انحرافات، تبریز، نشر مرنديز، چاپ سوم صادقی، محمد هادی (۱۳۷۶). حقوق جزای اختصاصی، تهران، انتشارات میزان.
- صالح ولیدی، محمد (۱۳۷۴). حقوق جزای اختصاصی، تهران، انتشارات امیرکبیر.
- صدیق سروسستانی، رحمت الله (۱۳۸۵). آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی)، تهران، چاپ سوم، انتشارات سمت.
- عبداللهی، محمد و چلبی، مسعود، ۱۳۷۲، طرح توصیف و تبیین جامعه شناختی نزاع‌های دسته جمعی در استان لرستان، وزارت کشور: استانداری استان لرستان .
- عبداللهی، محمد و مسعود چلبی (۱۳۷۲). "طرح تحقیقی توصیف و تبیین نزاع‌های جمعی در لرستان"، لرستان، دفتر امور اجتماعی استانداری لرستان.
- عدالتی منش، محمد، ۱۳۸۶، بررسی برخی عوامل اجتماعی مؤثر بر قوم گرایی در بین شهروندان شهرستان گچساران، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان.
- عظیمی، نسرين و همکاران (۱۳۹۲). "بررسی میزان آگاهی دانشجویان گروه علوم پزشکی از قوانین جزایی مامایی در حیطه پزشکی قانونی دانشگاه جندی شاپور اهواز"، مجله علمی پزشکی قانونی، دوره ۱۹، شماره‌های ۲ و ۳، تابستان ۱۳۹۲ و پاییز ۱۳۹۲
- کلانتری، صمد، ۱۳۸۴، ارتباط فقر با قانون گریزی و شکل گیری آسیب اجتماعی، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، ماه پنجم، شماره هیجدهم.
- کلواری، نورالله و بحرینی، مجید (۱۳۸۹). "مطالعه رابطه عوامل فرهنگی - اجتماعی با نزاع‌های دسته‌جمعی، قومی و قبیله‌ای در شهرستان لردگان"، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۲
- گلدوزیان، ایرج، بایسته های حقوق جزای اختصاصی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ ۱۳۸۶، ۱۳.
- گودرزی، حمید، ۱۳۸۵، مفاهیم بنیادی در مطالعات قومی، تهران: انتشارات تمدن ایرانی، چاپ اول.
- لشکری، علمدار، ۱۳۸۵، بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت انتظامی نزاع‌های دسته جمعی مسلحانه در شهرستان کهگیلویه، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- لشکری، علمدار (۱۳۸۵). "بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت انتظامی نزاع‌های دسته‌جمعی در شهرستان کهگیلویه"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه علوم انتظامی.